

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā

2017.gada 1.novembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente I.Amona, tiesneses K.Kalvāne un V.Zommere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/, /pers. B/, /pers. C/, /pers. D/, /pers. E/, /pers. F/, /pers. G/ un /pers. H/ pieteikumu par publisko tiesību līgumu izpildes pareizību, administratīvo aktu izdošanu un morālā kaitējuma atļidzinājumu, sakarā ar Tukuma novada domes apelācijas sūdzību un /pers. A/, /pers. B/, /pers. C/, /pers. D/, /pers. E/, /pers. F/, /pers. G/ un /pers. H/ pretapelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 30.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Tukuma novada domes (turpmāk arī – dome) 2012.gada 23.februāra lēmumu (protokols Nr.3 37.§), pamatojoties uz likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 26.¹panta pirmās daļas 2.punktu un ceturto daļu, noteikts, ka vienreizējs dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsts dzīvojamo māju /adrese/, Tukumā, dzīvokļu īrniekiem, kuri dzīvokli īrēja pirms šo dzīvojamo māju īpašnieku maiņas, ir 250 Ls par vienu atbrīvotās dzīvojamās telpas platības kvadrātmētru, bet ne vairāk par 12 000 Ls, un nolemts izmaksāt pabalsta pašvaldības daļu – 50% no aprēķinātās summas.

/pers. A/, /pers. B/, /pers. C/, /pers. D/, /pers. E/, /pers. F/, /pers. G/ un /pers. H/ 2012. un 2013.gadā vērsās ar iesniegumiem domē, lūdzot izmaksāt pabalsta pašvaldības daļu 50% apmērā.

Dome ar /pers. A/, /pers. B/, /pers. C/, /pers. D/, /pers. E/, /pers. F/ un viņa ģimenes locekļiem, /pers. G/ un /pers. H/ noslēdza vienošanās, paredzot, ka šīs personas atbrīvo dzīvojamās telpas un saskaņā ar 2012.gada 23.februāra lēmumu tām ir tiesības saņemt pabalstu aprēķinātajā apmērā, un vienojoties, ka tiek izmaksāta pašvaldības nodrošinātā pabalsta daļa 50% apmērā no aprēķinātā pabalsta, pašvaldība neapņemas valsts līdzfinansētā pabalsta daļas izmaksu.

Ar domes 2012.gada 22.marta, 28.jūnija, 27.septembra, 20.decembra un 2013.gada 19.decembra lēmumiem /pers. A/, /pers. B/, /pers. C/, /pers. D/, /pers. E/, /pers. F/ un /pers. G/ piešķirts pabalsts 50% apmērā un nolemts šīs personas saglabāt reģistrā pabalsta saņemšanai līdz valsts līdzfinansējuma saņemšanai.

/pers. A/, /pers. B/, /pers. C/, /pers. D/, /pers. E/, /pers. F/, /pers. G/ un /pers. H/ katrs atsevišķi 2015.gada 6. un 16.martā vērsās ar iesniegumiem domē, lūdzot izmaksāt pabalsta atlikušo daļu. Ar domes priekšsēdētāja 2015.gada 9., 10. un 17.aprīļa vēstulēm viņiem atteikts izmaksāt pabalsta atlikušo daļu, norādot, ka pašvaldība nav saņēmusi valsts līdzfinansējumu un tās budžetā nav ielānots finansējums pabalstu izmaksai.

[2] /pers. A/, /pers. B/, /pers. C/, /pers. D/, /pers. E/, /pers. F/, /pers. G/ un /pers. H/ iesniedza tiesā pieteikumus par publisko tiesību līgumu izpildes pareizību, administratīvo aktu izdošanu un morālā kaitējuma atļidzinājumu, norādot turpmāk minētos argumentus.

[2.1] Pamatojoties uz likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 26.¹panta pirmo daļu, dome pieteicējus atzina par personām, kurām piešķirams pabalsts, un pieņēma lēmumus par pabalsta apmēru un izmaksu. Tas nozīmē, ka pieteicējiem ir tiesības saņemt pilnu pabalsta apmēru, nevis daļu.

Valsts nepamatoti nepilda pienākumu, kas tai uzlikts likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 26.¹panta ceturtajā daļā. Tā kā sniegt palīdzību iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumu risināšanā ir viena no pašvaldību autonomajām funkcijām, pašvaldībai ir jānodrošina vienošanos un lēmumu izpilde, izmaksājot pieteicējiem pabalstu pilnā apmērā.

[2.2] Pabalsta atlikusī daļa pieteicējiem netiek izmaksāta jau vairākus gadus. Pabalsta ilgstoša neizmaksāšana ir pretrunā pabalsta būtībai - nodrošināt, lai iepriekšējo dzīvokli atbrīvojušī persona varētu sagādāt sev citu dzīvojamo telpu.

Vienošanās paredz, ka pieteicēji atbrīvo dzīvokļus, pretī saņemot pabalstu pilnā apmērā. Pieteicēji vienošanos izpildīja, bet pašvaldība savas saistības nepilda.

[2.3] Ilgstoša pabalsta neizmaksāšana pārkāpj pieteicēju Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 105. un 109.pantā garantētās tiesības uz īpašumu un sociālo nodrošinājumu. Pabalsta daļas neizmaksāšana nepamatoti, nesamērīgi un neattaisnojami ierobežo pieteicēju pamattiesības.

[2.4] Līdzīgā lietā Nr.A420264614 tiesas lēmumā atzīts, ka pašvaldība prettiesiski atteicās izmaksāt personai pabalsta atlikušo daļu un uzlika pienākumu pašvaldībai to izmaksāt. Pašvaldībai ir pienākums ņemt vērā šos tiesas secinājumus un izmaksāt atlikušo pabalsta daļu arī pieteicējiem, kuri atrodas vienādos apstākļos ar personu minētajā lietā.

[2.5] Pamatojot nodarītā morālā kaitējuma atlīdzinājuma veidu un apmēru (katram 7114,36 euro), pieteicēji norāda, ka ilgstoša pabalsta daļas neizmaksāšana liedz viņiem uzlabot dzīves apstākļus, rada neizpratni, pārdzīvojumus, neticību valsts un pašvaldības iestādēm, kā arī veselības problēmas. Pieteicējiem nodarīts morālais kaitējums, kas ir īpaši smags, jo savulaik viņiem pretlikumīgi tika liegta iespēja privatizēt dzīvokļus (citas personas līdzīgā situācijā ir savu dzīvokļu īpašnieces), bet tagad pieteicēji nevar pilnā apmērā saņemt pabalstu. Visu šo gadu garumā pieteicēji ir cīnījušies ar finansiālajām grūtībām, mājokļa nodrošināšanas vajadzībām aizņemoties un paļaujoties uz ģimenes atbalstu. Pieteicēji daudzkārt lūdza pašvaldību izmaksāt pabalsta atlikušo daļu, ar ko viņi bija rēķinājušies, plānojot savu dzīvi, pretī saņemot vien formālu noraidījumu. Dome pauda aizvainojošu un publiskas iestādes statusam neatbilstošu attieksmi pret pieteicējiem, paskaidrojuma lietā Nr.A420206215 pārmetot pieteicējiem alkātību un norādot, ka pabalsti pieteicējiem nav nepieciešami.

[3] Rakstveida paskaidrojumos dome pieteikumu neatzīst un norāda turpmāk minēto.

[3.1] Vienošanās paredz, ka dome izmaksā pieteicējiem pabalstu 50% apmērā un negarantē pabalsta valsts līdzfinansējuma daļas izmaksu; pieteicēji ir iekļauti reģistrā pabalsta otras daļas saņemšanai līdz valsts finansējuma saņemšanai. Kad iestāsies šis nosacījums, dome izmaksās pieteicējiem pabalsta otru daļu un izslēgs viņus no reģistra.

Kopš 2010.gada likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā” 26.¹panta ceturtajā daļā un Ministru kabineta 2007.gada 28.augusta noteikumos Nr.595 „Kārtība, kādā valsts piedalās dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsta finansiālajā nodrošināšanā” ietvertajām tiesību normām bija deklaratīvs raksturs, jo tās no valsts puses tika ignorētas. Pašvaldība katru gadu nosūtīja Ekonomikas ministrijai informāciju par to personu skaitu, kas reģistrētas pabalsta piešķiršanas reģistrā, un katru reizi saņēma ministrijas atbildi, ka valsts līdzfinansējums pašvaldībām pabalsta nodrošināšanai netiks piešķirts, jo valsts budžetā nav paredzēts attiecīgs finansējums. Vairāk kā piecu gadu garumā valsts budžetā netika iekļauts finansējums likumā noteiktajam valsts pienākumam, kā rezultātā pašvaldībai draud iestāties finansiāla rakstura sekas valsts pārvaldes iestādes prettiesiskas bezdarbības dēļ.

[3.2] Vienošanās ir izpildītas, jo pabalsts 50% apmērā pieteicējiem ir izmaksāts.

[3.3] Pieteicējiem nav radīts būtisks tiesību aizskārums. Pabalsta izmaksas mērķis – mājokļa jautājuma atrisināšana – ir sasniegts. Visi pieteicēji pabalstu 2012.gadā saņēma. Pieteicēji nav norādījuši, kādā veidā atteikšanās izmaksāt atlikušo pabalsta daļu radīja viņiem morālas ciešanas. Samērīgs morālā kaitējuma atlīdzinājums konkrētajā gadījumā būtu rakstveida atvairošanās. /pers. A/, /pers. B/, /pers. E/, /pers. C/, /pers. F/, /pers. D/ pašvaldība jau ir rakstveidā atvainojusies.

[3.4] /pers. H/ ir atteikusies no tiesībām uz pabalstu, nododot savas tiesības mazdēlam /pers. G/. Līdz ar to pabalsts pieprasīts nepamatoti un tā neizmaksāšana nevarēja /pers. H/ radīt morālas ciešanas. Savukārt /pers. G/ nav izjutusi personisku kaitējumu, jo pabalstu pašvaldībai nav prasījusi nolūkā uzlabot sadzīves apstākļus un risināt mājokļa jautājumu.

[4] Ekonomikas ministrija rakstveida paskaidrojumā norāda, ka pieteikums ir vērsti pret pašvaldību, nevis ministriju. Privātpersonai nav saistoša kārtība, kādā pašvaldība saņem finansējumu autonomo funkciju veikšanai. Tas, kā tiek nodrošināti līdzekļi autonomo funkciju izpildei, ir valsts pārvaldes iekšējs jautājums. Tādēļ pašvaldībai nav tiesību likuma un pašas izdota administratīvā akta neizpildē aizbildināties ar argumentu, ka nav saņemts finansējums. Ekonomikas ministrija nepieņem lēmumus par pabalstu izmaksu, tādēļ attiecībā uz prasījumu par atlikušās pabalsta daļas izmaksu tā nevar būt atbildētāja. Pieteicējiem nav subjektīvo tiesību vērsties ar prasījumu pret Ekonomikas ministriju.

Palīdzības sniegšana iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumu risināšanā ir viena no pašvaldības autonomajām funkcijām, tās izpildi organizē un par to atbild pašvaldība. Šo funkciju izpilde tiek finansēta no pašvaldības budžeta, ja likumā nav noteikts citādi. Tādējādi par lēmuma tiesiskumu, kas paredz atteikt izmaksāt pieteicējiem atlikušo pabalsta daļu, ir atbildīga pašvaldība. Savukārt jautājums par valsts piedalīšanos pabalsta finansiālajā nodrošināšanā skar autonomās funkcijas finansēšanas un budžeta veidošanas jautājumus. Lai arī priekšlikumus valsts budžeta projektam iesniedz nozaru ministrijas un tos izvērtē Ministru kabinets, likuma par valsts budžetu kārtējam gadam pieņemšana ir Saeimas kompetencē, tas ir likumdošanas jautājums. Sūdzības par to nav izskatāmas administratīvā procesa kārtībā.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 30.jūnija spriedumu pieteikums apmierināts daļēji – konstatēts, ka dome nepareizi izpildīja ar pieteicējiem noslēgtās vienošanās, domei uzlikts pienākums izmaksāt pieteicējiem pabalsta neizmaksāto daļu, kā arī atvainoties pieteicējiem (izņemot /pers. G/) par radīto morālo kaitējumu, bet pieteikums par morālā kaitējuma atlīdzināšanu naudā noraidīts. Spriedumā citstarp norādīts turpmāk minētais.

[5.1] Lietā ir strīds par to, vai ir iestājies pašvaldības pienākums noslēgto vienošanās izpildes ietvaros izmaksāt atlikušo pabalsta daļu katram pieteicējam. Tāpat lietā jānoskaidro, vai atlikušās pabalsta daļas izmaksas kārtību nosaka noslēgtās vienošanās un vai, izmaksājot pabalsta daļu, tiek sasniegts pabalsta mērķis.

[5.2] Likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” (redakcijā, kas bija spēkā lēmumu pieņemšanas un vienošanās noslēgšanas laikā) 26.¹panta pirmā daļa cita starpā noteica, ka pašvaldībai ir tiesības domes saistošajos noteikumos paredzētajā kārtībā un apmērā piešķirt vienreizēju dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalstu personām, kuras atbrīvo dzīvokli, kura īpašnieka maiņa notikusi līdz likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” spēkā stāšanās brīdim valsts īpašuma konversijas rezultātā vai starpsaimniecību uzņēmumu privatizācijas rezultātā un kurš nav privatizēts likumos „Par kooperatīvo dzīvokļu privatizāciju” un „Par lauksaimniecības uzņēmumu un zvejnieku kolhozu

privatizāciju” noteiktajā kārtībā, un kuras lietojušas dzīvokli dzīvojamās mājas īpašnieka maiņas brīdī.

[5.3] No lietas materiāliem izriet, ka pašvaldībā 2012. un 2013.gadā nebija spēkā esošu saistošo noteikumu, kas noteiktu kārtību, kādā piešķir vienreizēju dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalstu un tā apmēru. Pašvaldība šo jautājumu attiecībā uz dzīvojamām mājām /adrese/, Tukumā, risināja, izdodot vispārīgo administratīvo aktu – 2012.gada 23.februāra lēmumu.

Tiesa secināja, ka pašvaldība ar vispārīgo administratīvo aktu (2012.gada 23.februāra lēmumu) nenoteiktam personu lokam piešķir tiesības saņemt pabalstu, noteica tā aprēķināšanas apmēru un pabalsta izmaksas kārtību. Pašvaldība ar individuāli noteiktām personām (pieteicējiem) noslēdza vienošanās (publisko tiesību līgumus) par pabalsta piešķiršanu un izmaksas kārtību. Tātad tieši ar vienošanās noslēgšanu tika nodibinātas administratīvi tiesiskās attiecības starp pieteicējiem un pašvaldību, piešķirot pieteicējiem subjektīvās tiesības saņemt pabalstu un noteica tā apmēru.

Tiesa secināja, ka vienošanās par pabalsta piešķiršanu ir kā palīdzinstruments minētā pabalsta piešķiršanas un izmaksas procedūrā, ar kuru tiek papildināts 2012.gada 23.februāra lēmuma par pabalsta piešķiršanu saturs. Tiesa atzina, ka ar pieteicējiem noslēgtās vienošanās par pabalsta piešķiršanu un izmaksu ir administratīvais līgums. Tādējādi jautājums par tā izpildi ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā.

[5.4] Savukārt ar domes 2012. un 2013.gada lēmumiem par pabalsta daļas izmaksu pašvaldība nenodibināja jaunas publiski tiesiskās attiecības, bet pēc būtības tie uzskatāmi par vispārīgā administratīvā akta (2012.gada 23.februāra lēmuma) un vienošanās par pabalsta piešķiršanu izpildes lēmumiem. No likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” neizriet, ka, piešķirot un izmaksājot pabalstu, būtu izdodams vēl atsevišķs lēmums un tas pats par sevi būtu uzskatāms par administratīvo aktu. Publisko tiesību līguma izpildes uzsākšanai nav jāizdod administratīvais akts.

Tādējādi tiesa secināja, ka pabalsta daļas izmaksa pieteicējiem notika jau nodibināto tiesisko attiecību ietvaros, izpildot 2012.gada 23.februāra lēmumā un vienošanās paredzēto. Līdz ar to pieteicējiem, lai pretendētu uz atlikušās pabalsta daļas piešķiršanu un izmaksu, nav jāvērsas tiesā ar atsevišķu prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, jo pilna apmēra pabalsta piešķiršanas jautājums ir noregulēts 2012.gada 23.februāra lēmumā un noslēgtajās vienošanās. Pašreiz pastāv strīds par vienošanās pareizu izpildi – vai pašvaldībai ir pienākums noslēgto vienošanās izpildes ietvaros izmaksāt atlikušo pabalsta daļu katram pieteicējam. Lietā ir jāpārbauda, vai pašvaldība ir pareizi izpildījusi vienošanās vai kā tai vajadzēja pareizi izpildīt vienošanās.

[5.5] No 2012.gada 23.februāra lēmuma un vienošanās tiesa secināja, ka pašvaldība bija noteikusi pabalsta apmēru, kādu katram no pieteicējiem ir tiesības saņemt (/pers. D/ 11 725 Ls, /pers. G/ 8850 Ls, pārējiem pieteicējiem katram 12 000 Ls), un noteikusi, ka pieteicējiem izmaksājama pabalsta daļa 50% no noteiktās pabalsta summas, bet atlikušās pabalsta daļas izmaksai pašvaldība noteica konkrēta ierobežojoša apstākļa iestāšanos, proti, valsts līdzfinansējuma saņemšana.

Atsakoties izmaksāt atlikušo pabalsta daļu, pašvaldība pamatojas uz likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 26.¹panta ceturtajā daļā noteikto (*redakcijā, kas bija spēkā lēmumu pieņemšanas un vienošanās noslēgšanas laikā; līdz 2014.gada 22.jūlijam*), ka valsts piedalās dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsta finansālajā nodrošināšanā 50 procentu apmērā no pašvaldības piešķirtajiem līdzekļiem šā pabalsta finansēšanai, un Ministru kabineta 2007.gada 28.augusta noteikumu Nr.595 „Kārtība, kādā valsts piedalās dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsta finansālajā nodrošināšanā” (*spēkā līdz 2014.gada 22.jūlijam*) 4.punktu, kas noteica, ka valsts piedalās atbrīvošanas pabalsta finansālajā nodrošināšanā atbilstoši valsts budžetā kārtējam gadam šim mērķim paredzētajiem līdzekļiem likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā” 26.¹panta ceturtajā daļā noteiktajā apmērā.

No piemērotajām tiesību normām tiesa secināja, ka tajā iekļauto jautājumu risinājums (budžeta līdzekļu piešķiršana) ir valsts pārvaldes iekšējs jautājums par to, kā iegūstams finansējums, kas nekādi neskar privātpersonu tiesības un tiesiskās intereses. Līdz ar to tiesa konstatēja, ka pašvaldība, piešķirot pieteicējiem pabalstu, bet atsakoties izlemt jautājumu par atlikušās pabalsta daļas izmaksu, nevarēja piemērot norādītās tiesību normas, lai ierobežotu izdotā administratīvā akta (administratīvā līguma) darbību.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 15.panta 12.daļai ne iestāde, ne tiesa nedrīkst atteikties izlemt jautājumu, pamatojoties uz to, ka šis jautājums nav noregulēts ar likumu vai citu ārējo normatīvo aktu (iestāžu un tiesu juridiskās obstrukcijas aizliegums). Tās nedrīkst atteikties piemērot tiesību normu, pamatojoties uz to, ka šī tiesību norma neparedz piemērošanas mehānismu, ka tas nav pilnīgs vai nav izdoti citi normatīvie akti, kas tuvāk regulētu attiecīgās tiesību normas piemērošanu.

Minētais nozīmē, ka, izlemjot jautājumu par pieteicēju tiesībām uz pabalstu, pašvaldība nevar atsaukties uz to, ka tā nav saņēmusi valsts līdzfinansējumu (nav piešķirti līdzekļi valsts budžetā) un aizbildināties ar finansējuma trūkumu. Pretējā gadījumā iestāde pārkāpj tiesiskuma principu.

[5.6] Tiesa konstatēja, ka gan 2012.gada 23.februāra lēmumā, gan vienošanās ir norādīts konkrēts pabalsta atlikušās daļas izmaksas ierobežojošs apstāklis, tomēr likumā „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” ietvertās tiesību normas nepiešķir pašvaldībai kompetenci noteikt pabalsta izmaksu ierobežojošu nosacījumu uz nenoteiktu laiku, kādu pašvaldība noteikusi izskatāmajā gadījumā.

Vienlaikus, tiesas ieskatā, pašvaldība, vienojoties ar personu, kurai ir tiesības uz pabalstu, varēja aprēķināt pabalstu un atlikt pabalsta daļas izmaksu uz tāda pamata, kuru varēja konstatēt uzreiz vai uz noteiktu laiku. Tomēr ne 2012.gada 23.februāra lēmums, ne vienošanās neparedz atlikušās pabalsta daļas izmaksas atlikšanas termiņu. Proti, nav paredzēts gadījums, ja valsts līdzfinansējums noteiktā laikā netiks saņemts, kā pašvaldība nodrošinās pabalsta atlikušās daļas izmaksu.

Turklāt jāņem vērā, ka pašvaldības rīcībā bija pietiekama informācija par to, ka valsts budžetā jau no 2010.gada netiek

paredzēts līdzfinansējums (mērķdotācija) pašvaldībām pabalsta finansējuma nodrošināšanai. Minēto apstiprina arī lietā esošā informācija, kas atspoguļota gan pašvaldības 2012.gada 23.februāra lēmumā, gan pašvaldības sarakstē ar Finanšu ministriju (*lietas 2.sējuma 10.-15.lapa*) un Ekonomikas ministrijas atbildē Tukuma pilsētas iedzīvotājam (*lietas 1.sējuma 46.lapa*); to nenoliedz arī pašvaldība paskaidrojumos tiesai.

[5.7] Tiesa uzskatīja, ka 2012.gada 23.februāra lēmumā un vienošanās ietvertā norāde par valsts līdzfinansējuma saņemšanu nevar ierobežot pieteicēju tiesības saņemt pabalstu pilnā apmērā nenoteiktā laikā. Šāda rīcība, kā pamatoti norāda pieteicēji, būtiski ierobežo pieteicēju Satversmes 105. un 109.pantā garantētās cilvēktiesības uz īpašumu un sociālo nodrošinājumu (sociālo palīdzību).

Satversmes 105.pants noteic, ka ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka Satversmes 105.pants paredz visaptverošu mantiska rakstura tiesību garantiju un neaprobežojas vienīgi ar īpašuma tiesībām. Ar „tiesībām uz īpašumu” saprotamas visas mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas (*sk. Satversmes tiesas 2011.gada 30.marta sprieduma lietā Nr.2010-60-01 17.1.punktu, 2010.gada 20.aprīļa lēmuma lietā Nr.2009-100-03 8.2.punktu*).

Satversmes 109.pants garantē ikvienam tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos gadījumos. Satversmes tiesa ir norādījusi, ka lēmumiem par sociālo tiesību īstenošanu parasti nozīmīga ir to politiskā dimensija, proti, lēmumi šajā jomā tiek pieņemti, vadoties ne tik daudz no juridiskiem, bet vairāk no politiskiem apsvērumiem. Tie savukārt ir atkarīgi no likumdevēja priekšstata par to, kurai sabiedrības daļai nepieciešama valsts palīdzība vai atbalsts (*sk. Satversmes tiesas 2006.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.2006-04-01 16.punktu*). Likumdevējam ir rīcības brīvība to metožu un mehānismu izvēlē, ar kuriem tiesības uz sociālo nodrošinājumu īstenojamas (*sk. Satversmes tiesas 2009.gada 26.novembra sprieduma lietā Nr.2009-08-01 15.un 21.punktu*). Taču tā nav absolūta. Ja likumdevējs, izmantojot savu kompetenci sociālās politikas veidošanā un realizēšanā, kā arī sociālo tiesību apjoma noteikšanā, Satversmē ir iekļāvis sociālās tiesības un šo tiesību saturu ir konkretizējis likumos, tad tās ir kļuvušas par indivīda tiesībām. Šādu tiesību realizāciju persona var prasīt no valsts, kā arī var aizstāvēt šīs savas tiesības tiesā (*sk. Satversmes tiesas 2002.gada 19.marta sprieduma lietā Nr.2001-12-01 secinājumu daļas 2.punktu*).

Šajā gadījumā tiesības uz sociālo nodrošinājumu ir noteiktas likumā „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā”; tās likumdevējs nav mainījis vai atcēlis. Turpretim pašvaldības noteiktais ierobežojums ir noteikts administratīvajā aktā, un tā darbība nav ierobežota laikā – pabalsta daļas izmaksa nav atlikta uz konkrētu laiku.

[5.8] Pieteicēji nav saņēmuši atlikušo pabalsta daļu 50% apmērā, jo kopš 2010.gada valsts nepiešķir mērķdotācijas pašvaldībām pabalsta līdzfinansēšanai. Vienlaikus pieteicēji, noslēdzot vienošanās, piekrita, ka pabalsts tiek izmaksāts 50% apmērā.

Tomēr šajā gadījumā jāņem vērā, ka valsts nefinansē pabalsta daļu. Līdz ar to, lai secinātu, vai pieteicējiem ir tiesības uz atlikušo pabalsta daļu, ir jānoskaidro minētā pabalsta mērķis un tiesību normas jēga, kas paredzēja šāda pabalsta piešķiršanu.

Pašvaldības palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā tiek sniegta sociālās palīdzības ietvaros. Lietā nav strīda par to, ka pieteicēji atbilst likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 26.¹pantā minētajiem kritērijiem, lai iegūtu tiesības uz pabalstu.

Pieteicēji, lai saņemtu pabalstu, atbrīvoja dzīvojamās telpas un pašvaldība aprēķināja pilna pabalsta apmēru. Tomēr pašvaldības vienpusēji noteiktās prasības dēļ, kuras iestāšanās nebija zināma laikā, kad pieteicējiem piešķirta pabalstu un viņi izvēlējās vispirms saņemt 50% no pabalsta, pieteicējiem netiek nodrošināts sociālās palīdzības apjoms, kāds atzīts par atbilstošu viņu vajadzībām. Kā noteikts likuma „Par sociālo drošību” 1.panta otrajā daļā, sociālās drošības sistēmas mērķis ir nodrošināt, lai sociālie pakalpojumi tiktu sniegti savlaicīgi. Minētais nozīmē, ka sociālās palīdzības sniegšanas kritērijs ir nepieciešamība pēc palīdzības konkrētajā brīdī, proti, palīdzība ir jāsniedz tajā brīdī, kad personai tā ir nepieciešama (*sk. Augstākās tiesas Tiesu prakses apkopojums lietās par sociālās drošības jautājumiem 2007-2013, 53.lpp.; publicēts: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/administrativajastiesibas/>*).

No iepriekš minētā, ņemot vērā pieteicēju saglabātās tiesības atrasties pašvaldības reģistrā pabalsta saņemšanai, tiesa secināja, ka pieteicēji vēl aizvien atbilst normatīvajos aktos ietvertajiem nosacījumiem, lai saņemtu pašvaldības palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā, pastāvot apstākļiem, uz kuru pamata personas reģistrētas palīdzības saņemšanai.

[5.9] Tiesa ņēma vērā, ka apstākļi, kas liedz pieteicējiem saņemt atlikušo pabalsta daļu, ir tāds, kuru vienpusēji noteikusi pašvaldība un tā iestāšanās ne pašvaldība, ne pieteicēji nevar ietekmēt. Proti, 2012.gadā, pašvaldībai atzīstot pieteicēju tiesības uz pabalstu pilnā apmērā un pieteicējiem izdarot izvēli saņemt 50% no pabalsta, pieteicēju rīcībā nebija informācijas par to, ka pabalsta atlikušās daļas izmaksu ierobežojošais apstākļi neiestāsies. Tādējādi tiesa secināja, ka pieteicējiem, noslēdzot vienošanos, bija tiesības paļauties uz vienošanās aprēķināto pabalstu pilnā apmērā, un atbilstoši vienošanās noslēgšanas laikā pastāvošajam ierobežojošam apstāklim saņemt pabalsta daļu 50% apmērā.

[5.10] Tomēr minētais ierobežojums pastāv jau četrus gadus. Tiesa uzskatīja, ka pašvaldība šajā situācijā nav rīkojusies pietiekami savlaicīgi un nav ņēmusi vērā pieteicēju tiesiskās intereses, jo pašvaldības noteiktais ierobežojums faktiski liedz pieteicējiem saņemt sociālo palīdzību pilnā apmērā. Tāpat ir vērā ņemams, ka uz šo brīdi ir mainījies tiesiskais regulējums. Proti, likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā” 26.¹panta ceturtais daļa noteic, ka pašvaldība ir tiesīga piešķirt pabalstus arī tad, ja gadskārtējā valsts budžetā tai nav piešķirti šā likuma 26.²panta pirmajā daļā paredzētie līdzekļi mērķdotācijām dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsta izmaksu nodrošināšanai. Tātad tiesisko apstākļu maiņa laikā, kamēr pieteicēji vēl ir reģistrēti palīdzības reģistrā, varēja būt pamats, lai pašvaldība pārbaudītu, vai vēl joprojām pastāv sociālās palīdzības sniegšanas nepieciešamība pieteicējiem un vai sociālā palīdzība ir sasniegusi to mērķi, kādam tā

bija paredzēta.

Ievērojot minētos apsvērumus, tiesa atzina, ka pieteicējiem ir tiesības uz pabalstu pilnā apmērā. Šāds risinājums, vispārīgi atzīstot pieteicēju tiesības uz pabalstu vienošanās aprēķinātājā apmērā, sniegtu saprātīgu līdzsvaru un vienošanās būtu pareizi izpildīta. Tiesa nekonstatēja, ka pastāvētu kādi īpaši apstākļi, kādēļ pašvaldībai nebūtu jāizpilda vienošanās paredzētās saistības par pabalsta izmaksu pilnā apmērā.

Tiesa atzina, ka pašvaldība vienošanās pilda nepareizi, līdz ar to pašvaldībai uzliekams pienākums izpildīt vienošanās un izmaksāt pieteicējiem pabalsta atlikušo daļu.

[5.11] Tiesa konstatēja, ka piešķirtā pabalsta daļas izmaksāšana nav uzskatāma par atsevišķu administratīvo aktu, līdz ar to arī attiecībā uz pabalsta atlikušās daļas neizmaksāšanu nav nepieciešams vērsties tiesā ar prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Pieteikuma mērķis ir tiesas kontrole pār publisko tiesību līgumu izpildi. Ievērojot minēto, kā atsevišķs prasījums nav izskatāms jautājums par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru izmaksātu pabalsta atlikušo daļu, izdošanu. Lai arī pieteicēji ir formulējuši divus atsevišķus prasījumus, par ko ierosināta lieta, faktiski lietā ir viens prasījums par publisko tiesību līgumu izpildes pareizību.

[5.12] Pieteicēji lūdz noteikt morālā kaitējuma atlīdzinājumu katram 7114,36 *euro* apmērā (/pers. G/ un /pers. H/ abām kopā 7114,36 *euro*).

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 9.pantā ir noteikts, ka morālais kaitējums šā likuma izpratnē ir personiskais kaitējums, kas izpaužas kā fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums. Tātad, lai personai atlīdzinātu morālo kaitējumu, ir jākonstatē būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11.panta trešā daļa noteic, ka morālā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats uzskatāms par pierādītu, ja ir pierādīts fiziskās personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums.

Ievērojot iepriekš secināto, ka pašvaldība publisko tiesību līgumus izpilda nepareizi, atzīstams, ka morālā kaitējuma atlīdzināšanas tiesiskais pamats ir pierādīts. Līdz ar to tiesai jānovērtē, vai konstatētais pieteicēju tiesību aizskārums ir būtisks un viņiem ir radīts smags kaitējums un vai tam atbilstošs atlīdzinājums ir nosakāms naudā.

[5.13] Atbilstoši Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmajai daļai atlīdzinājuma noteikšanai ir jāapsver tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgums; konkrētā aizskārums smagums; iestādes rīcības tiesiskais un faktiskais pamatojums un motīvi; cietušā rīcība un līdzatbildība; citi konkrētajā gadījumā būtiski apstākļi.

No minētā un tiesu prakses atziņām izriet, ka morālā kaitējuma atlīdzinājumam ir jāatbilst nodarītajam kaitējumam. Tādējādi, jo nopietnāks kaitējums, jo ievērojamākam jābūt atlīdzinājumam. Tas attiecas gan uz atlīdzinājuma veida izvēli, gan atlīdzinājuma apmēru, ja izvēlēts atlīdzinājums naudā. Tajā pašā laikā likumdevējs ir noteicis ne tikai vispārīgas vadlīnijas, bet arī iespējamo morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmērus. Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta trešo daļu morālā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka apmērā līdz 4268,62 *euro*. Ja nodarīts smags morālais kaitējums, atlīdzinājumu var noteikt apmērā līdz 7114,36 *euro*, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzinājuma apmērs var būt līdz 28 457,44 *euro*. Interpretējot minēto tiesību normu, secināms, ka, nosakot kaitējumu gradācijas un attiecīgajam kaitējuma veidam maksimālā apmēra summas, vienlaikus ir noteikts arī minimālais atlīdzinājuma apmērs. Proti, ja tiek konstatēts smags kaitējums, likumā noteiktā atlīdzinājuma amplitūda ir no 4268,62 līdz 7114,36 *euro*. Savukārt, ja tiek konstatēts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, minimālais apmērs ir 7114,36 *euro*.

Vienlaikus atbilstoši Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta ceturtajai daļai, ja tiesa, izvērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, konstatē, ka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, personiskā kaitējuma, tai skaitā morālā kaitējuma, patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums var būt iestādes rakstveida vai publiska atvainošanās.

[5.14] Tiesa konstatēja, ka pieteicējiem nodarītais tiesību aizskārums un viņiem radītais morālais kaitējums nav smags. Pirmkārt, kaut arī pašvaldība kavējās pareizi izpildīt noslēgtās vienošanās ar pieteicējiem, tomēr ņemams vērā, ka kavēšanās notika objektīvu iemeslu dēļ – pašvaldības paļaušanās uz valsts līdzfinansējuma piešķiršanu, kas bija par šķērslī vienošanās savlaicīgai izpildei. Tai pat laikā minētā kavēšanās nav attaisnojama, lai ilgstošā laikā (jau četrus gadus garumā) neizņemtu jautājumu par atlikušās pabalsta daļas izmaksu. Tātad morālās ciešanas par pašvaldības darbību var būt saistītas tikai ar to, ka pieteicēji nebija informēti par gala rezultātu. Vienlaikus tiesa atzina, ka pats par sevi procesa ilgums iestādē vai tiesā nevar kalpot atzinumam, ka procesa dalībnieks ir morāli cietis. Tomēr, ja process tiek nepamatoti novilcināts, tad atzīstams, ka ir radītas morālas ciešanas.

Tiesa nekonstatēja apstākļus, kas liecinātu par to, ka pašvaldība apzināti vilcinājusi procesu ar nolūku sagādāt pieteicējiem morālas ciešanas. Tiesas ieskatā pašvaldība, cenšoties atrisināt izveidojušos situāciju, pieļāva kļūdu tiesību normu piemērošanā.

Otrkārt, pieteicējiem jau sākotnēji bija zināms, ka vismaz 2012.gada laikā (/pers. D/ – 2013.gada laikā) pabalsta atlikušās daļas izmaksa nenotiks, ar ko pieteicējiem bija jārēķinās. Lai arī pieteicējam ir tiesības iebilst pret publisko tiesību līguma izpildes pareizību jebkurā laikā pēc tā noslēgšanas, tomēr tiesa apstākli, ka pieteicēji vērsušies ar pieteikumu (sākotnēji ar sūdzību lietā Nr.A420206215) tiesā trīs gadus pēc vienošanās noslēgšanas, vērtē kā tādu, kas neapstiprina, ka pieteicējiem viņu tiesību aizskārums būtu radījis īpašas ciešanas. Minētais liecina, ka pieteicēji nav savlaicīgi rīkojušies, lai novērstu tos apstākļus, kas, pieteicēju ieskatā, radījuši viņiem smagu kaitējumu.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 10.pants paredz, ka cietušais nav tiesīgs pilnīgi vai daļēji saņemt zaudējuma atlīdzinājumu, ja viņš nav, izmantojot savas zināšanas, spējas un praktiskās iespējas, darījis visu iespējamo, lai zaudējumu

novērstu vai samazinātu. Tādējādi, pastāvot šādiem apstākļiem, nevar uzskatīt, ka pieteicēji, ilgstoši paciešot tiesību aizskārumu un neizmantojot likumā paredzētās iespējas, lai panāktu savu tiesību aizskāruma ātrāku novēršanu, būtu darījuši visu iespējamo, lai viņiem nodarīto morālo kaitējumu samazinātu, un ka pašvaldības rīcība viņiem sagādāja tādas morālās ciešanas, kam atbilstīgs atlīdzinājums būtu tieši atlīdzinājums naudā.

[5.15] Administratīvā procesa likuma 94.panta ceturrtā daļa noteic, ka atlīdzināšanas pienākumu attiecīgais publisko tiesību subjekts var izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma vai kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams vai nav adekvāti, samaksājot atbilstīgu atlīdzinājumu naudā.

Ar atlīdzinājumu nav jāsaprot tikai aizskāruma kompensācija finansiālā izteiksmē. Atlīdzinājums var izpausties arī citos veidos, piemēram, *restitutio in integrum*, jeb kā atlīdzinājums, kura rezultātā pārkāpuma radītās sekas tiek likvidētas un tiek atjaunota tiesiskā situācija, kāda, visticamāk, būtu bijusi, ja prettiesiskā rīcība nebūtu notikusi. Turklāt no Administratīvā procesa likuma 94.panta ceturrtās daļas teksta izriet, ka prioritārais atlīdzinājuma veids ir tieši stāvokļa atjaunošana, kāds pastāvēja pirms kaitējuma nodarīšanas (*sk. I.Gredzena. Valsts atbildība un tās veidi. Zaudējumu atlīdzība administratīvajā procesā. Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, 2004, 45.-46.lpp.*).

No minētā secināms, ka atlīdzināšanas pienākumu iestāde var izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds bija pirms kaitējuma nodarīšanas (restitūcija), atvainojoties vai atlīdzinot kaitējumu naudā.

Tāpat vispirms ir izvērtējams, vai kaitējums nav atlīdzināms ar restitūciju (tiesiskā stāvokļa atjaunošanu). Tiesa atzina, ka tiesiskā stāvokļa atjaunošana šajā situācijā ir atbilstīgs morālā kaitējuma atlīdzinājums, proti, atlīdzinājuma pienākums var tik izpildīts arī ar tāda stāvokļa nodibināšanu, kas apmierina personas prasību, šajā gadījumā – pabalsta atlikušās daļas izmaksu.

Papildus iepriekš minētajam tiesa nekonstatēja lietā apstākļus un pierādījumus, kas apstiprinātu pieteikumā norādīto, ka kādam no pieteicējiem būtu konstatēti veselības traucējumi un tie būtu tiešā cēloņsakarībā ar pašvaldības rīcību, nepareizi izpildot vienošanās.

[5.16] Tiesa, nosakot morālā kaitējuma veidu, pārbaudīja tiesu praksi līdzīgos gadījumos, kad konstatēta iestādes vilcināšanās. Tiesa secināja, ka par atbilstīgu atlīdzinājumu šādos gadījumos ir atzīta restitūcija vai rakstveida atvainošāns. Piemēram, lietā Nr.A42442808 tiesa par iestādes vilcināšanos, divu gadu laikā neiesniedzot attiecīgus dokumentus, lai reģistrētu īpašumu zemesgrāmatā, uzlika iestādei pienākumu rakstveidā atvainoties. Lietā Nr.A42490806, divus gadus atsakot izmaksāt pabalstu bērna piedzimšanas gadījumā, tiesa atzina, ka tieši restitūcija ir atbilstīgs atlīdzinājuma veids.

Nemot vērā minēto, tiesa uzskatīja, ka samērīgs atlīdzinājums pieteicēju ciešanām un tiesību aizskārumam ir tiesiskā stāvokļa atjaunošana (restitūcija) un kā papildu morālā kaitējuma atlīdzinājums var būt iestādes rakstveida atvainošāns.

[5.17] Administratīvā procesa likuma 94.panta pirmās daļas 1.punkts noteic, ka atlīdzinājumu prasa no Latvijas Republikas, ja mantisko zaudējumu vai personisko kaitējumu nodarījusi tiešās pārvaldes iestāde; savukārt 2.punkts noteic, ka atlīdzinājumu prasa no pašvaldības, ja mantisko zaudējumu vai personisko kaitējumu nodarījusi pastarpinātās pārvaldes iestāde, pildot funkcijas, kas ietilpst attiecīgās publisko tiesību juridiskās personas autonomajā kompetencē.

No likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” regulējuma ir secināms, ka likumā noteiktā pabalsta piešķiršanas kompetence ir paredzēta tikai pašvaldībai. Līdz ar to secināms, ka tikai pašvaldība pilda tai ar likumu uzlikto publiski tiesisko funkciju. Ievērojot minēto, šajā lietā nav jākonstatē tiešās pārvaldes iestādes (Ekonomikas ministrijas) prettiesiska rīcība un Latvijas Republika nav līdzatbildīga pieteicējiem nodarītā morālā kaitējuma radīšanā.

[5.18] Pašvaldība cēlusi iebildumus par /pers. H/ un /pers. G/ tiesībām iesniegt prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

/pers. G/ procesā ir iesaistīta kā /pers. I/ tiesību pārņēmēja. /pers. G/ un /pers. H/ pieteikumā lūdz atzīt, ka pašvaldība nepareizi izpilda vienošanos un lūdz izmaksāt pabalsta daļu /pers. G/.

No Administratīvā procesa likuma 282.panta 5.punkta izriet, ka administratīvā procesa dalībnieka procesuālo tiesību pārņemšana ir iespējama tikai tādā gadījumā, ja attiecīgā tiesiskā attiecība pieļauj tiesību pārņemšanu pēc būtības. Izlemjot jautājumu par to, vai apstrīdētā tiesiskā attiecība pieļauj tiesību pārņemšanu, ir jāvērtē, vai procesa dalībnieka prasījums ir tīri personisks, vai arī tāda paša satura prasījumu būtu tiesīgs iesniegt arī attiecīgā procesa dalībnieka aizstājējs (*sk. Augstākās tiesas 2015.gada 17.aprīļa lēmuma Nr.SKA-758/2015 7.punktu*). Līdz ar to katrā gadījumā ir apsverams, vai iespējamais aizskārumus attiecas uz kādu tiesību vai tiesisko interesi, kas saglabājas arī tā tiesību pārņēmējam.

Izskatāmajā lietā ir miris /pers. G/, kurš kopā ar /pers. H/ pretendēja uz sociālās palīdzības saņemšanu. Ievērojot minēto, prasījums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu, tā kā tas attiecas tikai uz pašu personu, ir tīri personisks un tāpēc nav pārņemams. Tāpat /pers. G/ prasījums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu ir nepamatots. /pers. H/ prasījums par atlīdzinājumu ir pieļaujams, jo /pers. H/ ir vienošanās puse, kurai ir tiesības prasīt tās pareizu izpildi.

[6] Par Administratīvās rajona tiesas spriedumu daļā par pienākuma uzlikšanu domei izpildīt vienošanās un izmaksāt pieteicējiem pabalsta neizmaksāto daļu dome iesniedza apelācijas sūdzību. Tajā norādīts turpmāk minētais.

[6.1] Vienošanās nav administratīvie līgumi. Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 79.panta pirmo daļu administratīvais līgums ir vienošanās starp publisku personu un privātpersonu par administratīvi tiesisko attiecību noteikšanu, grozīšanu, izbeigšanu vai konstatēšanu. Pieteicēju un domes starpā noslēgtās vienošanās ir privāttiesiska rakstura, tie nav publiskie līgumi. Domes lēmuma par dzīvokļa atbrīvošanas pabalsta piešķiršanu pamatā nav publisko tiesību princips, ka atļauts ir tikai tas, kas noteikts tiesību normā. Likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 26.¹panta pirmās daļas prasība domes lēmumos par pabalstu piešķiršanu nav ievērota, jo pabalstu pašvaldība varēja piešķirt vienīgi saistošajos noteikumos noteiktā kārtībā, bet šādu saistošo noteikumu laikā no 2010.gada 1.janvāra līdz

2015.gada 10.aprīlim Tukuma pašvaldībā nebija. Līdz ar to lēmums par pabalsta izmaksu pieteicējiem pieņemts kā pašvaldības brīva iniciatīva likuma „Par pašvaldībām” 12.panta kārtībā, nevis autonomās funkcijas ietvaros. Uz šāda lēmuma pamata noslēgtās vienošanās ir privāttiesiska rakstura, un tās ir izpildītas.

[6.2] Vienošanās ar pieteicējiem tika noslēgtas brīvprātīgi un visi piekrita saņemt pusi no pabalsta. Ar vienošanos ir izpildīts pieteicēju iesniegumos prasītais piešķirt pabalstu 50% apmērā. Visiem pieteicējiem tika izskaidrots, ka otru pabalsta daļu viņi saņems brīdī, kad valsts piešķirs līdzfinansējumu pabalsta izmaksai. Tiesas secinājums, ka domei bija zināms, ka šāda līdzfinansējuma turpmāk no valsts nebūs, nav pamatots un rada iespaidu, ka dome pieteicējus ir maldinājusi, solot valsts līdzfinansējumu un pabalstu atlikušās daļas izmaksu. Ne uz lēmumu pieņemšanas, ne uz vienošanos noslēgšanas dienu domei nebija zināms, ka valsts vairs nepiešķirs līdzfinansējumu. 2010.–2015.gadā katru gadu Ekonomikas ministrija pieprasīja domei informāciju par to, cik personu ir tās uzskaitē dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsta saņemšanai, tādējādi maldinot domi un dodot nepamatotas cerības par pabalsta līdzfinansējuma izmaksas atsākšanu. Arī likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 26.¹panta ceturtdaļa netika negrozīta līdz pat 2014.gada 22.jūlijam.

[6.3] Vienošanās tekstā nav noteikts, kad tiks izmaksāta pabalsta otra puse, jo tas nebija zināms. Tiesa konstatē, ka pieteicējiem nebija informācijas par to, ka valsts līdzfinansējums netiks piešķirts. Bet šādas informācijas nebija arī domei. Kamēr spēkā bija likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 26.¹panta ceturtdaļa redakcijā, kas noteica valsts līdzfinansējuma piešķiršanas pienākumu un ministrija regulāri pieprasīja informāciju par domei nepieciešamo līdzekļu apmēru, domei bija tiesības paļauties un tā paļāvās, ka likums tiks izpildīts. Domes lēmumos norādīts, ka pašvaldība negarantē pabalsta izmaksu valsts līdzfinansējuma apmērā. Lēmumi ir izpildāmi un ir izpildīti šādā redakcijā. To atzina arī tiesa, secinot, ka nevis lēmumi ir nepareizi pieņemti vai izpildīti, bet nepareizi izpildītas ir vienošanās. Taču spriedumā netiek izskaidrots, tieši kurš no vienošanās punktiem izpildīts nepareizi.

[6.4] Spriedumā nav secinājumu par to, kādā apjomā līdzatbildīga ir Ekonomikas ministrija, ko tā darīja, lai tiesvedība neiesāktos. Spriedumā uzsvērts, ka pabalsta izmaksas līdzfinansējums ir likumdošanas un budžeta jautājums. Tomēr nav pierādīts, ka Ekonomikas ministrija kopš 2010.gada ir iesniegusi valsts budžeta paketē pieprasījumu pabalsta līdzfinansējumam no valsts puses, lai izpildītu likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 26.¹panta ceturtdaļā un Ministru kabineta 2007.gada 28.augusta noteikumu Nr.595 „Kārtība, kādā valsts piedalās dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsta finansiālajā nodrošināšanā” 4.punktā noteikto (redakcijās, kas bija spēkā līdz 2014.gada 22.jūlijam). Nav pierādīts, ka Saeima šādu pabalsta piešķiršanas pieprasījumu būtu saņēmusi un noraidījusi. Ekonomikas ministrija nav pamatojusi, kādēļ tā pašvaldībām pieprasīja datus par nepieciešamā līdzfinansējuma apmēru, tādā veidā maldinot pašvaldības, ka līdzfinansējums tiks piešķirts. Piešķirot Ekonomikas ministrijai atbildētāja statusu, tiesa sākotnēji prezumēja, ka Ekonomikas ministrija varētu būt atbildīga par pieteicēju prasījumu. Tomēr vēlāk tiesa nepieskārs jautājumam par Ekonomikas ministrijas lomu šajā lietā.

[6.5] Pieteicējiem ir tiesības uz pabalstu pilnā apmērā saskaņā ar aprēķinu, par to lietā nav strīda. Taču vienošanās ir izpildītas pareizi, jo pabalsta atlikušās daļas izmaksas termiņš nav iestājies. Lai tas iestātos, valstij jāpiešķir domei līdzfinansējums pabalstu izmaksai.

[7] Par domes apelācijas sūdzību pieteicēji iesniedza paskaidrojumus, kā arī pretapelācijas sūdzību par tiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīts pieteikums par morālā kaitējuma atlīdzināšanu naudā. Paskaidrojumos un pretapelācijas sūdzībā norādīts turpmāk minētais.

[7.1] *Dome nepamatoti norāda, ka vienošanās nav administratīvie līgumi. Atbilstoši judikatūras atziņām (sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 15.jūnija sprieduma Nr.SKA-365 11.1.punktu) publisko tiesību līguma un privāttiesiska līguma nošķiršanā izšķirošais ir līguma priekšmets, līguma kopējais raksturs un tajā ietvertie svarīgākie punkti, svarīgi ir novērtēt arī līguma mērķi.*

Pieteicēju un domes vienošanās ir publisko tiesību līgumi, jo tās noslēdzis publisko tiesību subjekts (pašvaldība) ar privāto tiesību subjektiem (pieteicējiem) pašvaldības autonomās funkcijas jomā - sniegt palīdzību iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumu risināšanā (likuma „Par pašvaldībām” 15.panta pirmās daļas 9.punkts) - un, lai sasniegtu sabiedriskām interesēm atbilstošu mērķi - sociālās palīdzības sniegšanu mājokļa jomā. Vienošanās nosaka administratīvi tiesiskās attiecības, proti, pieteicējiem tiek piešķirts vienreizējs dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsts noteiktā apmērā pret dzīvokļa atbrīvošanu.

Domes apelācijas sūdzībā ietvertie argumenti neatspēko tiesas norādīto pamatojumu, ka vienošanās ir publisko tiesību līgumi – administratīvie līgumi.

Dome nepamatoti norāda, ka pabalstu pašvaldība varēja piešķirt vienīgi saistošajos noteikumos noteiktā kārtībā, tāpēc lēmums par pabalsta piešķiršanu pieteicējiem pieņemts kā brīvprātīga iniciatīva likuma „Par pašvaldībām” 12.panta kārtībā.

Vienošanos noslēgšanas laikā spēkā bija domes 2012.gada 23.februāra lēmums par dzīvojamās telpas vienreizēja atbrīvošanas pabalsta piešķiršanu un izmaksāšanu dzīvojamo māju /adrese/, Tukumā, ģimeļiem. Lai gan tiesa šo lēmumu atzina par vispārējo administratīvo aktu, tam nav izšķirošas nozīmes, jo ar šo lēmumu pašvaldība līdzīgi saistošajiem noteikumiem ir risinājusi jautājumu par vienreizēja dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsta piešķiršanu un tā apmēru. Arī tad, ja pašvaldība nav pieņēmusi saistošos noteikumus, nemainās likuma „Par pašvaldībām” 15.pantā noteiktās pašvaldības autonomās funkcijas, tostarp „sniegt palīdzību iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumu risināšanā” (panta pirmās daļas 9.punkts). Tātad domes un pieteicēju vienošanās ir publisko tiesību līgumi.

[7.2] Dome nepamatoti norāda, ka vienošanās ar pieteicējiem noslēgtas brīvprātīgi un pieteicēji piekrita saņemt pusi no pabalsta.

Vienošanos 3.punktā ir ietverts formulējums, ka vienošanās slēdzējs ir informēts, ka pašvaldība negarantē dzīvojamās

telpas atbrīvošanas pabalsta valsts līdzfinansējuma daļu. Tas nozīmē, ka dome ir informējusi pieteicējus par minēto, tomēr pieteicēji nekad nav piekrituši un nepiekrīt saņemt vienīgi daļu no pabalsta. Tieši pretēji - vienošanās 1.punkts paredz, ka pieteicēji atbrīvo dzīvokļus, pretī saņemot dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalstu pilnā apmērā, nevis tikai 50% no tā. Pieteicēji pilnībā izpildīja savas saistības, proti, atbrīvoja dzīvojamās telpas, un viņiem ir tiesības saņemt pabalstu pilnā apmērā.

Arī vienošanās 2.punktā pieteicēji piekrita vienīgi tam, ka uzreiz pēc vienošanās noslēgšanas viņiem tiek izmaksāta pašvaldības nodrošinātā pabalsta daļa, bet nevis atteikušies no tiesībām uz pabalstu pilnā apmērā.

Tiesa pamatoti secināja, ka norāde par valsts līdzfinansējuma saņemšanu nevar ierobežot pieteicēju tiesības saņemt pabalstu pilnā apmērā. Valsts līdzfinansējums dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalstam netika paredzēts 2012.-2016.gadā, tas netiek plānots 2017. un 2018.gadā (sk. *Finanšu ministrijas 2015.gada 13.novembra vēstuli Nr.13-2-06/6040 domei*).

Par cinisku uzskatāms apgalvojums, ka vienošanās tekstā nav termiņa, kad tiks izmaksāta pabalsta otra puse. Pašvaldībai nav tiesību likuma un pašas izdotā lēmuma neizpildē aizbildināties ar argumentu, ka nav saņemts finansējums.

[7.3] Tiesas secinājumi par pieteicēju prasīto atlīdzinājumu nav pamatoti. Tiesa nevērtēja Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmajā daļā paredzēto kritēriju - aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumu. Konkrētā gadījumā ir aizskartas pieteicējiem Satversmes 105.pantā garantētās pamattiesības uz īpašumu un 109.pantā garantētās pamattiesības uz sociālo nodrošinājumu (sociālo palīdzību), minēto atzina arī tiesa.

Administratīvo tiesu judikatūrā ir atzīts, ka pamattiesību aizskārums ir vērtējams kā būtisks personas tiesību aizskārums, nodarot pieteicējam morālo kaitējumu (sk. *Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 26.marta sprieduma Nr.SKA-56/2009 14.punktu*). Ja ar iestādes rīcību ir aizskartas pieteicēja cilvēktiesības, iestādes rakstveida atvairošanās nebūtu atbilstīgs atlīdzinājums (sk. *Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2008.gada 4.novembra spriedumu Nr.SKA-470/2008*).

Tāpēc konkrētajā gadījumā domes rakstveida atvairošanās neveido pietiekamu atlīdzinājumu un morālais kaitējums ir atlīdzināms naudā.

Vērtējot iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, tiesa uzskatīja, ka morālās ciešanas par pašvaldības darbību var būt saistītas tikai ar to, ka pieteicēji nebija informēti par gala rezultātu (tā ilgumu). Tomēr tiesas secinājums, ka dome pieļāvusi vienīgi vienreizēju dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalstu izmaksas kavējumu, neatbilst lietas apstākļiem.

Proti, 2015.gada 9.aprīļa, 10.aprīļa un 17.aprīļa vēstulēs dome atteicās izmaksāt pieteicējiem pabalsta neizmaksāto daļu, paskaidrojot, ka dome valsts līdzfinansējuma daļu neizmaksā un visi domes lēmumi un civiltiesiskās vienošanās attiecībā uz pieteicējiem dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsta sakarā no domes puses ir izpildīti. Arī tiesā dome konsekventi pauž viedokli, ka tai nav pienākuma izmaksāt pieteicējiem pabalsta neizmaksāto daļu.

Tātad dome nevis pieļāva vienreizēju dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalstu izmaksas kavējumu, bet konsekventi atsakās izmaksāt pabalsta neizmaksāto daļu, lai gan ir informēta, ka valsts līdzfinansējums pašvaldībām pabalsta finansējuma nodrošināšanai netiek paredzēts.

Pieteicēji daudzkārt vērsās domē, kā arī valsts institūcijās ar mutvārdu jautājumiem un rakstveidā (sk. Ekonomikas ministrijas atbildi /pers. A/ mātei /pers. J/, kā arī domes atbildi citai mājas /adrese/, Tukumā, iedzīvotājam /pers. K/; citi pierādījumi nav saglabājušies). Pieteicēji vienmēr saņēma atbildi, ka konkrētā gadā valsts līdzfinansējums pabalsta izmaksai nav paredzēts, un viņiem netika izskaidrots, ka pabalsta atlikusī daļa netiks izmaksāta vai arī tā netiks izmaksāta ilgstoši. Tāpēc pieteicēji vairākus gadus ticēja, ka viņi saņems atlikušo pabalsta daļu nākamajā gadā, un vērsās tiesā tikai tad, kad kļuva skaidrs, ka tā nenotiks. Tātad pieteicēji ir darījuši visu iespējamo, lai saņemtu pabalsta neizmaksāto daļu.

[7.4] Spriedumā minētie gadījumi nav salīdzināmi ar konkrēto lietu. Lietā Nr.A42442808 tiesa nekonstatēja pieteicēja īpašuma tiesību aizskārums, bet vienīgi iestādes vilcināšanos, kā arī noteica pieteicējam mantisko zaudējumu atlīdzinājumu. Savukārt lietā Nr.A42490806 iestāde pabalstu izmaksāja pēc diviem gadiem, negaidot galīgo nolēmumu.

Konkrētajā lietā jau ir pagājuši četri gadi, bet tiesvedība vēl nav beigusies. Turklāt pabalsta atlikušās daļas neizmaksāšana ne vien radīja pieteicējiem šoku, neizpratni, pārdzīvojumus, neticību valsts un pašvaldību iestādēm un veselības problēmas, bet būtiski ierobežoja vai pat liedza iespēju nodrošināt pieteicēju ģimenēm mājokli, proti, sasniegt tieši to mērķi, kādēļ pieteicēji piekrita noslēgt vienošanās, atbrīvot dzīvokļus un saņemt pabalstus. Nesaņemot pabalstu pilnā apmērā, pieteicēji nespēja iegādāties adekvātus mājokļus, cīnījās ar finansiālām grūtībām, mājokļa nodrošināšanas vajadzībām aizņemoties un paļaujoties uz ģimenes atbalstu, kā arī liedzot sev ikdienā nepieciešamās lietas. Arī tiesa spriedumā atzina, ka sociālā palīdzība jāsniedz brīdī, kad personai tā ir nepieciešama.

[8] Ekonomikas ministrija par domes apelācijas sūdzību un pieteicēju pretapelācijas sūdzību iesniedza paskaidrojumus, kuros atkārtoti iepriekš paskaidroto. Par apelācijas sūdzībā norādīto, ka Ekonomikas ministrija nav pamatojusi, kādēļ tā katru gadu pašvaldībām pieprasa datus par nepieciešamā līdzfinansējuma apmēru, Ekonomikas ministrija norāda, ka tas darīts saskaņā ar likuma „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” 28.panta otrajā daļā noteikto.

[9] ***Dome par pieteicēju pretapelācijas sūdzību iesniedza paskaidrojumus, kuros norādīts turpmāk minētais.***

[9.1] ***Pieteicēji norāda, ka daudzkārt ir vērsušies domē ar jautājumiem par pabalsta atlikušās daļas izmaksu, norādot, ka citi rakstveida pierādījumi bez sūdzībā minētajiem nav saglabājušies. Taču citi rakstveida pierādījumi nav saglabājušies tāpēc, ka to nav. Neviens no pieteicējiem līdz tiesvedības uzsākšanai 2015.gada jūlijā nav vērsies***

domē ar lūgumu izmaksāt pabalsta daļu vai arī interesējies, kad pabalsta otra puse tiks izmaksāta. Administratīvā procesa likums un Iesniegumu likums paredz, ka saziņa ar iestādi pamatā notiek rakstveidā vai elektroniskā veidā, bet mutvārdu iesniegumus iestāde noformē rakstveidā. Ja pieteicēji būtu vērsušies domē, pierādījumi par to būtu saglabājušies. Tiesa spriedumā pamatoti norādīja, ka trīs gadu laikā neviens no pieteicējiem nav izrādījis interesi par pabalstu, un tā neizmaksāšana nevarēja radīt pieteicējiem īpašas ciešanas.

[9.2] *Dome nevar atbildēt par tiesvedības ilgumu. Publiskas personas finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas likums aizliedz domei izmaksāt pieteicējiem naudu, ja par to nav stājies spēkā tiesas spriedums.*

[9.3] *Pieteicēju morālās ciešanas nav pierādītas, jo pierādījumi par to nav iesniegti. Līdz ar to iestādes rakstveida atvainošanās, ko dome pieteicējiem nosūtīja jau 2015.gada 30.jūlijā, bet ir gatava to izdarīt vēlreiz, ir pietiekams un samērīgs atlīdzinājums, ņemot vērā, ka spēles noteikumi visiem pieteicējiem jau sākotnēji bija zināmi un nevarēja radīt ne šoku, ne neizpratni, kā minēts pretapelācijas sūdzībā. Iesniegumi domei un vienošanās apliecina, ka visi pieteicēji apzinājās to, ka tuvākajā nākotnē valsts līdzfinansējuma daļu nesaņems. Tas minēts arī domes lēmumos, ar kuriem pabalsts piešķirts.*

[10] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmo daļu Administratīvā apgabaltiesa lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[11] Pārbaudījusi un izvērtējusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka apelācijas sūdzība un pretapelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir apmierināms daļēji.

[12] Administratīvās apgabaltiesas ieskatā lietā vispirms ir precizējams prasījuma priekšmets. Pirmās instances tiesa secināja, ka prasījuma priekšmets šajā lietā ir publisko tiesību līgumu izpilde, kam apgabaltiesa nepiekrīt.

Konkrētajā gadījumā pašvaldība, izskatot pieteicēju iesniegumus par pabalstu piešķiršanu, 2012.gada 23.februārī pieņēma lēmumu par pabalsta piešķiršanu dzīvojamo māju /adrese/, Tukumā, ģimeļiem un pabalsta izmaksu 50% apmērā no aprēķinātās summas (*lietas 1.sējuma 69.lapa*). Tad pašvaldība ar pieteicējiem noslēdza individuālas vienošanās par tiesībām uz pabalstu pilnā apmērā, bet tā izmaksāšanu 50% apmērā (*lietas 1.sējuma 15., 20., 25., 30., 35.,40.lapa un 2.sējuma 7.lapa*). Pēc tam attiecībā uz katru no pieteicējiem pašvaldība pieņēma lēmumu par pabalsta piešķiršanu un izmaksāšanu 50% apmērā un pieteicēju saglabāšanu pašvaldības reģistrā vienreizēja dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsta saņemšanai (*lietas 1.sējuma 16., 21., 26., 31., 36., 41.lapa un 2.sējuma 8.lapa*). No minētā secināms, ka administratīvais process iestādē 2012. un 2013.gadā noslēdzās ar pabalstu izmaksu pieteicējiem 50% apmērā, kaut arī pašvaldība vispārīgi atzina, ka pieteicējiem ir tiesības uz pabalstu pilnā apmērā.

Pieteicēji 2015.gada 6. un 16.martā vērsās pašvaldībā ar jauniem iesniegumiem par atlikušās pabalsta daļas izmaksu, bet ar domes priekšsēdētāja 2015.gada 9.,10. un 17.aprīļa vēstulēm tas tika atteikts. Pēc tam pieteicēji vērsās tiesā ar konkrētajiem pieteikumiem, lai panāktu atlikušās pabalsta daļas izmaksu. Ņemot vērā administratīvā procesa gaitu iestādē, apgabaltiesas ieskatā konkrētie pieteicēju prasījumi ir izskatāmi kā prasījumi par dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsta atlikušās daļas piešķiršanu, proti, kā prasījumi par pieteicējiem labvēlīgu administratīvo aktu izdošanu. Apstākļi, ka konkrētajā gadījumā attiecībā uz pieteicējiem tika izdoti administratīvie akti par tiesībām uz pabalstu pilnā apmērā, bet izmaksu 50% apmērā, un par to pašu tika noslēgtas arī vienošanās, nepadara pabalsta piešķiršanas jautājumu par tādu jautājumu, kurš būtu izlemjams, noslēdzot publisko tiesību līgumu. Apgabaltiesas ieskatā ar pieteicējiem noslēgto vienošanos teksts tikai atkārti un precizē pašvaldības 2012.gada 23.februāra lēmumā norādīto, tuklāt pēc vienošanās noslēgšanas attiecībā uz katru no pieteicējiem ir pieņemts atcevišķs lēmums par pabalsta izmaksu 50 % apmērā. No vienošanām neizriet pieteicēju pienākums no savas puses veikt kādas papildu darbības, jo visās vienošanās ir konstatēts, ka pieteicēji viņiem izīrētos dzīvokļus jau ir atbrīvojuši.

Līdz ar to apgabaltiesa pieteicēju prasījumus izskata kā prasījumus par labvēlīgu administratīvo aktu izdošanu par atlikušās pabalsta daļas izmaksāšanu. Arī līdz šim administratīvo tiesu praksē strīdi par dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsta izmaksu ir izskatīti kā prasījumi par administratīvā akta izdošanu (*sk., piemēram, lietu Nr.A42481807*).

[13] Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturrtā daļa paredz, ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai. Šādā gadījumā šā likuma 251.panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.

Pārbaudot pirmās instances tiesas sprieduma pamatojumu, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka tiesa strīdu par neizmaksātās pabalsta daļas izmaksu pēc būtības izšķīra pareizi. Kaut arī tiesa nepareizi noteica prasījuma priekšmetu, tiesas vērtējums par to, ka pieteicējiem pabalsts nepamatoti netika izmaksāts pilnā apmērā, pamatā ir pareizs un apgabaltiesa tam daļēji pievienojas (*sk. 5.2., 5.5. - 5.8. un 5.10. punktu*). Apgabaltiesa daļēji piekrīt arī pirmās instances tiesas secinājumiem par pieteicēju prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzinājumu (*sk.5.12.-5.15., 5.17. un 5.18.punktu*) un tiem pievienojas.

[14] Apgabaltiesa nepiekrīt pašvaldības argumentam, ka, piešķirot pieteicējiem pabalstu 50 % apmērā, tā ir

rīkojusies privāto tiesību jomā. Gan no domes 2012.gada 23.februāra lēmuma, gan pēc tam ar pieteicējiem noslēgtajām individuālajām vienošanām, gan no attiecībā uz katru no pieteicējiem pašvaldības pieņemtajiem lēmumiem par pabalsta piešķiršanu, izmaksāšanu 50% apmērā un pieteicēju saglabāšanu pašvaldības reģistrā vienreizēja dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsta saņemšanai nepārprotami izriet, ka jautājumu par pabalsta piešķiršanu un izmaksu pašvaldība ir lēmusi saskaņā ar likumu „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā”. Saskaņā ar šā likuma 1.pantu likums nosaka, kuras personas ir tiesīgas saņemt palīdzību dzīvojamo telpu jautājumu risināšanā, proti, likums attiecas uz pašvaldības rīcību publisko tiesību jomā. Līdz ar to apstāklim, ka pašvaldība nebija izdevusi likuma 26.¹panta pirmajā daļā paredzētos saistošos noteikumus, lietā nav izšķirošas nozīmes. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 15.panta 12.daļu iestāde nedrīkst atteikties piemērot tiesību normu, pamatojoties uz to, ka nav izdoti citi normatīvie akti, kas tuvāk regulētu attiecīgās tiesību normas piemērošanu.

Pašvaldība norāda, ka valsts to ir maldinājusi par sagaidāmo pabalsta līdzfinansējumu. Administratīvā apgabaltiesa uzskata, ka jautājums par līdzfinansējuma saņemšanu ir risināms pašvaldības un valsts starpā, bet tas nav izskatāmās lietas priekšmets. Ja pašvaldība uzskatīja, ka tā nepamatoti nav saņēmusi valsts līdzfinansējumu pabalsta izmaksai, pašvaldībai pabalsts bija jāaprēķina un jāizmaksā finansējumam atbilstošā apmērā. Normatīvie akti neparedz, ka pašvaldībai būtu tiesības atzīt personas tiesības uz noteikta apmēra pabalstu, bet tajā pašā laikā izmaksāt tikai 50 % no šā pabalsta.

[15] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 34.panta pirmajā daļā noteiktajam atbildētājs tiesā var būt gan Latvijas Republika, gan pašvaldība. Atbilstoši šā panta otrajā daļā noteiktajam atbildētāja pusē pieaicina iestādi, no kuras pieteicējs prasa attiecīgu rīcību, vai citu institūciju, ja tas noteikts normatīvajā aktā.

Izskatāmajā lietā Tukuma novada pašvaldības pusē pieaicināta dome, bet Latvijas Republikas pusē – Ekonomikas ministrija. Taču pieteicēju prasījums šajā lietā nav vērstas pret Latvijas Republiku. Lietā ir strīds par to, vai pašvaldība pieteicējiem ir izmaksājusi dzīvokļa atbrīvošanas pabalstu tiesību normām atbilstošā apmērā, tātad atbildētāja šajā lietā var būt tikai pašvaldība. Ekonomikas ministrijas kompetencē neietilpst jautājuma izlemšana par pabalsta izmaksu pieteicējiem. Līdz ar to apgabaltiesa secina, ka atbildētāja šajā lietā ir vienīgi pašvaldība, bet Latvijas Republikai atbildētāja statuss ir noteikts nepamatoti, secīgi arī Ekonomikas ministrija atbildētājas pusē piecināta nepamatoti un tai šis statuss ir noņemams.

[16] Pieteicēji pretapelācijas sūdzībā norāda, ka pirmās instances tiesa nepamatoti nevērtēja Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmajā daļā paredzēto kritēriju – aizskaro tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumu.

Apgabaltiesa tam nepiekrīt. No pirmās instances tiesas sprieduma izriet, ka, jau vērtējot pieteicēju pamatprasījumu par pabalsta izmaksu, pirmās instances tiesa piekrita pieteicēju norādītajam, ka izmaksājamā pabalsta apmēra ierobežojums ierobežo pieteicēju Satversmes 105. un 109.pantā garantētās cilvēktiesības uz īpašumu un sociālo nodrošinājumu. Līdz ar to apstāklis, ka tiesa šo vērtējumu neatkārtoja, norādot pamatojumu tieši attiecībā uz prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzinājumu, nenozīmē, ka tiesa nebūtu ņēmusi vērā aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumu. Taču apgabaltiesas ieskatā apstāklis, ka pašvaldības atteikums izmaksāt pabalstu skar būtiskas tiesības – Satversmē garantētās cilvēktiesības - nenozīmē, ka tikai tāpēc arī konkrētais aizskārums ir uzskatāms par būtisku.

Izvērtējot pieteicēju aizskāruma smagumu, apgabaltiesa ņem vērā to, ka visās ar pieteicējiem noslēgtajās vienošanās norādīts, ka to noslēgšanas brīdī pieteicēji dzīvokļus /adrese/, Tukumā, jau ir atbrīvojuši, tātad vienošanos noslēgšanas brīdī pieteicēji dzīvokļa jautājumu jau bija atrisinājuši. Turklāt pieteicēji nav norādījuši uz konkrētām viņiem nelabvēlīgām sekām, ko radīja pabalsta daļēja izmaksa. Pieteicēju skaidrojums par viņiem nodarītā morālā kaitējuma izpausmi ir vispārīgs.

Vērtējot aizskāruma ilgumu, pirmās instances tiesa pamatoti norādīja, ka paši pieteicēji nav bijuši pietiekami aktīvi savu tiesību aizsardzībai. Proti, jau ar vienošanos noslēgšanas brīdī, proti, 2012.gadā pieteicējiem (/pers. D/ 2013.gadā) bija zināms, ka sakarā ar valsts finansējuma nesaņemšanu 2012.gadā (/pers. D/ 2013.gadā) dome pieteicējiem izmaksās tikai pusi no pabalsta. Taču tikai 2015.gadā, kad pieteicēji bija uzzinājuši par /pers. K/ labvēlīgu tiesas lēmumu līdzīgā lietā (sk. pieteicēju 2015.gada iesniegumos domei norādīto) pieteicēji vērsās pašvaldībā ar iesniegumiem par atlikušās pabalsta daļas izmaksāšanu un pēc tam ar attiecīgiem pieteikumiem tiesā. Līdz ar to apstāklis, ka 2015.gadā domes priekšsēdētāja vēstulēs tāpat kā 2012.gadā izdotajos administratīvajos aktos un vienošanās tika norādīts, ka atlikusī pabalsta daļa netiks izmaksāta, nenozīmē, ka pieteicēju tiesību aizskārums būtu atkarīgs no domes. Tieši pašu pieteicēju novilcinātas rīcības dēļ konkrētā strīda izskatīšana tiesā tika uzsākta tikai 2015.gadā. Tas, ka pieteicēja /pers. A/ māte pirms konkrētā administratīvā procesa uzsākšanas par pabalsta saņemšanu ir rakstījusi Ekonomikas ministrijai 2011.gadā (sk. *atbildi lietas 1.sējuma 46.lapā*), un tas, ka iesniegumu domei par pabalsta saņemšanu 2014.gadā ir rakstījusi /pers. K/ (sk. *atbildi lietas 3.sējuma 77.lapā*), kas nav pieteicēja izskatāmajā lietā, neapstiprina pietiekamu pieteicēju interesi un aktivitāti pabalsta saņemšanas jautājuma kārtošanā.

Nemot vērā minēto, apgabaltiesa uzskata, ka pieteicēju tiesību aizskārums nav būtisks un tas tiek taisnīgi novērsts, apmierinot prasījumu par atlikušās pabalsta daļas izmaksu, bet prasījums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu ir noraidāms.

[17] Tā kā pieteikums ir daļēji apmierināms, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu no Tukuma novada pašvaldības par labu /pers. A/ ir piespriežami 28,46 *euro*, kas samaksāti par pieteikuma iesniegšanu, un 56,91 *euro*, kas samaksāti par apelācijas sūdzības iesniegšanu, kopā 85,37 *euro*, bet par labu /pers. G/ ir piespriežami 28,46 *euro*, kas samaksāti par pieteikuma iesniegšanu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

Apmierināt daļā /pers. A/, /pers. B/, /pers. C/, /pers. D/, /pers. E/, /pers. F/, /pers. G/ un /pers. H/ pieteikumus.

Uzlikt pienākumu Tukuma novada domei trīs mēnešu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas izmaksāt vienreizējā dzīvojamās telpas atbrīvošanas pabalsta neizmaksāto daļu šādā apmērā:

/pers. F/ (personas kods /personas kods/) 8537,23 *euro* (astoņi tūkstoši pieci simti trīsdesmit septiņi *euro* un 23 centi);

/pers. A/ (personas kods /personas kods/) 8537,23 *euro* (astoņi tūkstoši pieci simti trīsdesmit septiņi *euro* un 23 centi);

/pers. C/ (personas kods /personas kods/) 8537,23 *euro* (astoņi tūkstoši pieci simti trīsdesmit septiņi *euro* un 23 centi);

/pers. B/ (personas kods /personas kods/) 8537,23 *euro* (astoņi tūkstoši pieci simti trīsdesmit septiņi *euro* un 23 centi);

/pers. G/ (personas kods /personas kods/) 6296,21 *euro* (seši tūkstoši divi simti deviņdesmit seši *euro* un 21 cents);

/pers. E/ (personas kods /personas kods/) 8537,23 *euro* (astoņi tūkstoši pieci simti trīsdesmit septiņi *euro* un 23 centi);

/pers. D/ (personas kods /personas kods/) 8341,59 *euro* (astoņi tūkstoši trīs simti četrdesmit viens *euro* un 59 centi).

Noraidīt /pers. A/, /pers. B/, /pers. C/, /pers. D/, /pers. E/, /pers. F/, /pers. G/ un /pers. H/ pieteikumus daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

Noņemt Ekonomikas ministrijai atbildētājas pusē pieaicinātās iestādes statusu.

Piespriest no Tukuma novada pašvaldības par labu /pers. A/ (personas kods /personas kods/) 85,37 *euro* (astoņdesmit pieci *euro* un 37 centi), bet par labu /pers. G/ (personas kods /personas kods/) 28,46 *euro* (divdesmit astoņi *euro* un 46 centi).

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente
Tiesneses

I.Amona
K.Kalvāne
V.Zommere